

رابطه کیفیت دوستی و سبک عاطفی با نشانگان اختلال شخصیت وسواسی، اجتنابی و وابسته در دانشجویان دختر

فاطمه منافی^{۱*}، زهره خسروی^۲، غلامرضا دهشیری^۳

۱. کارشناسی ارشد روانشناسی بالینی، دانشگاه الزهراء، تهران، ایران. (نویسنده مسئول)

۲. استاد روانشناسی بالینی، دانشگاه الزهراء، تهران، ایران.

۳. استادیار روانشناسی بالینی، دانشگاه الزهراء، تهران، ایران.

چکیده

مقدمه: روابط بین فردی و عواطف از جمله عوامل تاثیر گذار بر سلامت روان می‌باشند و می‌توانند نقش مهمی در شکل گیری یا تداوم ویژگی‌های شخصیتی ناسازگارانه ایفا کنند. هدف از پژوهش حاضر بررسی رابطه کیفیت دوستی و سبک‌های تنظیم عواطف با نشانگان اختلال شخصیت‌های وسواسی، اجتنابی و وابسته بود.

روش: بدین منظور ۴۰۰ نفر از دانشجویان دختر دانشگاه الزهراء با استفاده از روش نمونه‌گیری در دسترس انتخاب شدند و به پرسشنامه‌های غربالگری آزمون بین‌المللی اختلال شخصیت (لورانگر، ۱۹۹۷)، دوستی - عدم دوستی (ریسمن و بلینگهام، ۱۹۸۹) و سبک عاطفی (هافمن و کاشدان، ۲۰۱۰) پاسخ دادند.

نتایج: نتایج نشان داد که هر سه اختلال با نمره کل کیفیت دوستی و مولفه سازگاری تنظیم عواطف رابطه منفی معناداری دارند. همچنین، نتایج تحلیل رگرسیون نشان داد که مولفه‌های متغیرهای کیفیت دوستی و تنظیم عواطف نقش معنی‌داری در پیش‌بینی نشانگان اختلال شخصیت دارند. به طور مشترک هر سه اختلال با بعد بیگانگی متغیر کیفیت دوستی رابطه منفی معنادار و با بعد پنهان کردن متغیر سبک عاطفی رابطه مثبت معنادار داشتند.

بحث و نتیجه‌گیری: به طور کلی، افراد دارای نشانگان اختلال شخصیت وسواسی، اجتنابی و وابسته در ابعاد مختلف دوستی کیفیت پایینی دارند و از سبک‌های ناسازگارانه برای تنظیم عواطف خود استفاده می‌کنند.

کلیدواژه‌ها: اختلال شخصیت وسواسی، اختلال شخصیت اجتنابی، اختلال شخصیت وابسته، کیفیت دوستی، سبک عاطفی

*Email: mnfi.fatemeh@gmail.com

* این مقاله برگرفته از پایان نامه کارشناسی ارشد نویسنده اول است.

دوفصلنامه علمی - پژوهشی

روانشناسی بالینی و شخصیت

(دانشور رفتار)

دوره ۱۶، شماره ۲، پیاپی ۳۱
پانیز و زمستان ۱۳۹۷
صص: ۱۳۹-۱۳۱

تاریخ دریافت: ۱۳۹۵/۰۶/۲۲

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۶/۰۲/۰۴

Biannual Journal of

Clinical Psychology & Personality

(Daneshvar-e-Raftar)

Vol. 16, No. 2, Serial 31

Autumn & Winter
2018

pp.: 131-149

مقدمه

صفت شخصیت الگوی با دوام ادراک و رابطه با محیط و دیگران و افکار فرد در مورد آنها است، الگویی که در غالب ساخت روانی فرد تثبیت شده است. هنگامی که صفات شخصیتی انعطاف‌ناپذیر و ناسازگارانه بوده و باعث تخریب چشمگیر عملکرد یا ناراحتی شخصی شوند، بیانگر اختلالات شخصیت می‌باشند. ویژگی اصلی یک اختلال شخصیت، الگوی طولانی مدت از تجربه درونی و رفتاری است که از انتظارات فرهنگی جامعه فرد بسیار دور بوده و حداقل در دو حوزه زیر نمایان می‌شود: شناخت، عاطفه (یعنی طیف، شدت، تغییر پذیری و تناسب پاسخ هیجانی)، عملکرد بین فردی، یا کنترل تکانه [۱]. در اختلال شخصیت دوری‌گزين این الگو به شکل الگوی نافذی از بازداری اجتماعی، احساس بی‌کفایتی و حساسیت بیش از حد نسبت به ارزیابی منفی است و در زمینه‌های مختلف به چشم می‌خورد. این الگو در اختلال شخصیت وابسته به صورت نیاز مفرط و فراگیر برای تحت مراقبت قرار گرفتن است که به رفتار مطیعانه و سلطه پذیر و چسبیده و ترس از جدایی منجر می‌گردد و نمود این الگو در اختلال شخصیت وسواسی به صورت الگوی نافذی از اشتغال ذهنی با نظم و ترتیب، کمال طلبی و کنترل ذهنی و بین فردی به بهای از دست دادن انعطاف‌پذیری، سعه صدر و کارایی می‌باشد. ویژگی‌های شخصیتی ناهنجار در اشکال خفیف‌تر در افراد سالم هم وجود دارد که اگر این صفات خود را به شکل پاسخ‌های انعطاف‌ناپذیر به طیف گسترده‌ای از موقعیت‌های فردی و اجتماعی آشکار کنند و منجر به پریشانی فردی یا اجتماعی قابل توجه شوند، اختلال شخصیت نامیده می‌شوند. در نتیجه افراد مبتلا به اختلال شخصیت تنها به لحاظ کمی و نه کیفی از شخصیت بهنجار متفاوتند [۲]. تخمین زده شده است که شیوع اختلالات شخصیت ۱۰-۱۴ درصد از جمعیت بزرگسال درمان نشده است [۳]. می‌توان گفت افراد مبتلا به اختلال شخصیت به نوعی از افرادی که تنها رگه‌هایی از اختلال شخصیت را دارند متفاوتند. افراد دارای نشانگان اختلال شخصیت خصیصه‌های شخصیتی خشک و انعطاف‌ناپذیر دارند که در روابط بین فردی و اجتماعی آنها اختلال ایجاد کرده است. این افراد ممکن است ویژگی‌هایی از یک اختلال شخصیت مطرح شده در راهنمای تشخیصی و آماری اختلالات روانی (دی. اس. ام^۱) را داشته باشند اما تمام آن ویژگی‌ها را دارا نیستند، لذا نمی‌توانند بدون ارزیابی‌های دقیق تعداد، شدت و مدت علائم در طبقه بندی‌های اختلال‌های شخصیت قرار

گیرند. به نظر می‌رسد اگر این نشانگان و عوامل ایجاد کننده آنها بررسی شوند می‌توان از پیشرفت آنها و افزایش خطر ابتلا به اختلال شخصیت جلوگیری کرد.

یکی از حوزه‌هایی که افراد دارای نشانگان اختلال شخصیت را دچار مشکل می‌کند حوزه عملکرد بین فردی می‌باشد [۱]. به نظر می‌رسد ویژگی‌های اختلال شخصیت ارتباط نزدیکی با ارزیابی افراد از مشکلات امنیت و حفظ دوستی نزدیک دارد؛ به عبارت دیگر اختلال شخصیت ممکن است در غالب حس ناامنی بر توانایی شخصی برای شروع، پرورش و حفظ روابط نزدیک طولانی مدت منعکس شود [۴].

پژوهش انجام شده [۵] در زمینه بررسی رابطه بین نقص عملکرد بین فردی و ابعاد اختلال شخصیت بر روی افراد بزرگسال از جمعیت عادی نشان داد که همه ابعاد اختلال شخصیت ارتباط چشمگیری با شاخص‌های نقصان عملکرد بین فردی مثل آشفتگی و تضاد در روابط دوستی، تعداد دوستان اندک، احساس تنهایی و کاهش حمایت اجتماعی دارد. به طور کلی، خصوصیت اختلال شخصیت ایجاد یک حلقه معیوب است که در آن روابط اجتماعی پیشاپیش معیوب در نتیجه تطابق بیمار گونه او بدتر از اول می‌گردد.

علاوه بر روابط بین فردی، یکی دیگر از مسائلی که بسیاری از افراد به ویژه کسانی که رگه‌هایی از اختلال شخصیت دارند، با آن رو به رو هستند ناتوانی در تنظیم عواطف است [۱، ۶]. عواطف یکی از جنبه‌های رفتار انسان است که نقش مهمی در زندگی انسان‌ها دارد [۷]. افراد مختلف در تنظیم و حساسیت به عواطف سبک‌های عاطفی متفاوتی دارند که برخی از این سبک‌ها موثراند برخی اثر عکس دارند. در این بین، به نظر می‌رسد افرادی که ویژگی‌های شخصیتی ناسازگاری دارند بیشتر از سبک‌های غیرموثر تنظیم عواطف استفاده می‌کنند و در بیشتر آنها شدت، تغییر پذیری و تناسب پاسخ هیجانی دچار اشکال است، که این نقص می‌تواند مشکلات عدیده‌ای برای آنها ایجاد کند. برای مثال، یک عصبانیت نا به جا می‌تواند روابط را برای همیشه نابود کند یا عدم ابراز عاطفه‌ای خاص فرد را بیشتر در خود فرو برد [۸ و ۹].

در ارتباط با سبک‌های عاطفی افراد مبتلا به اختلال شخصیت، در پژوهشی بر روی ۳۹ زن مبتلا به اختلال شخصیت مرزی که ۱۳ نفر آنها اختلال شخصیت اجتنابی هم داشتند نشان داده شد که آنها دشواری چشمگیری در دستیابی به استراتژی‌های موثر تنظیم هیجان داشتند و تلاش زیادی برای اجتناب از آشفتگی هیجانی می‌کردند [۱۰]. همچنین برخی شواهد قابل توجه [۱۱] نشان دادند

¹ Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders (DSM)

۳۰ سال و میانگین سنی آنان برابر با ۲۰/۸۰ سال بود.

ابزارهای پژوهش

به منظور جمع‌آوری اطلاعات پرسشنامه غربالگری ارزیابی بین المللی اختلال شخصیت لورانگر [۱۲]، پرسشنامه دوستی-عدم دوستی ساکرال ریسمن و بیلینگهام [۱۳] پرسشنامه سبک عاطفی هافمن و کاشدان به کار گرفته شده است.

۱) پرسشنامه غربالگری ارزیابی بین المللی اختلال

شخصیت^۱: پرسشنامه پرسشنامه غربالگری ارزیابی بین المللی اختلال شخصیت، یک پرسشنامه خود گزارش‌دهی است که توسط لورانگر برای بررسی اختلالات شخصیت تعریف شده توسط آی. سی. دی ۱۰^۲ و راهنمای تشخیص آماری و اختلالات روانی تدوین شده است. این پرسشنامه شامل ۵۹ سوال می‌باشد که برای سطح سواد حداقل ۹ کلاس طراحی شده است. در این پرسشنامه شرکت کنندگان به هر سوال به صورت "درست" یا "غلط" پاسخ دهند و به پاسخ درست نمره "۱" و به پاسخ غلط نمره "۰" تعلق می‌گیرد. نمره برش تعیین شده در نسخه اصلی این پرسشنامه ۳ می‌باشد اما از آنجا که این نقطه برش مثبت کاذب زیادی به وجود می‌آورد در تحقیقات بعدی نمره برش ۴ در نظر گرفته شد [۱۴]. این نسخه از پرسشنامه غربالگری ارزیابی بین المللی اختلال شخصیت که در این پژوهش مورد استفاده قرار گرفته است اختلالات شخصیت را مطابق با معیارهای عملیاتی که در آی. سی. دی ۱۰ تنظیم شده اند، اندازه گیری می‌کند. من [۱۵] ضریب پایایی بازآزمایی ۱ ماهه این پرسشنامه را دامنه بین ۰/۵۵ (ضداجماعی) تا ۰/۸۲ (مرزی) گزارش کردند. در پژوهشی دیگر [۱۶] نیز میانگین ضریب آلفای ۹ خرده مقیاس این پرسشنامه را ۰/۶۲ و همبستگی معناداری (بین ۰/۴۲ تا ۰/۷۱) بین تشخیص اختلال شخصیت به دست آمده توسط پرسشنامه غربالگری آزمون بین المللی اختلال شخصیت و تشخیص اختلال شخصیت به دست آمده توسط مصاحبه تشخیصی روانپزشکی نیمه ساختار یافته گزارش دادند. به دلیل این که نسخه ترجمه شده این پژوهش به زبان فارسی وجود نداشت، از روش ترجمه معکوس استفاده شد تا بدین وسیله جملات پرسشنامه در این که مفهوم عبارت را برساند، از حداکثر هم خوانی فرهنگی نیز برخوردار باشد. برای این منظور ابتدا پرسشنامه توسط فارسی به انگلیسی

که بازداری عواطف رابطه قوی با نشانگان خوشه ای (پارانوید، اسکیزوئید، اسکیزوتایپال) و سی (وابسته، اجتنابی، وسواسی-جبری) دارد.

بنابراین با روشن شدن اهمیت حیطه‌های بین فردی و عاطفی در نشانگان اختلالات شخصیت و رابطه‌ی آنها با یکدیگر به خوبی روشن است که این مساله نباید بدون تالیف یا نتیجه‌گیری روشنی ناتمام گذارده شود و پژوهش‌ها باید در روشن‌تر شدن وجوه ارتباطی این متغیرها با نشانگان اختلال شخصیت هم در راستای شناخت عوامل زیر بنایی و هم اتخاذ رویکرد و فنون درمانی مناسب بکوشند. در این پژوهش، رابطه کیفیت دوستی و تنظیم عواطف با اختلال شخصیت مورد بررسی و مقایسه قرار می‌گیرد. فرض می‌شود که کیفیت دوستی و سبک‌های تنظیم عواطف با نشانگان اختلال شخصیت رابطه معناداری داشته باشند. از آنجا که در این سه اختلال رگه‌های مشابهی از ترس و بازداری و کنترل دیده می‌شود به نظر می‌رسد در بعد سبک‌های عاطفی، افراد در هر سه اختلال عواطف خود را سرکوب یا پنهان کنند. همچنین، ممکن است در استفاده از سبک سازگاری ضعیف باشند. علاوه بر این، در این سه اختلال به دلیل ترسی که از روابط بین فردی نزدیک و صمیمی وجود دارد به نظر می‌رسد هر سه گروه به طور کلی کیفیت دوستی پایینی تجربه کنند اما به دلیل تفاوت‌هایی که با هم دارند ممکن است هر یک در ابعاد مختلفی از دوستی مشکل داشته باشند. مساله پژوهش حاضر این است که مشخص کند افراد دارای نشانگان هر یک از اختلالات وسواسی، اجتنابی و وابسته در کدام بعد از تنظیم عواطف و چه جنبه‌هایی از روابط دوستانه دچار کمبود هستند.

روش

نوع پژوهش

پژوهش حاضر یک پژوهش همبستگی می‌باشد.

آزمودنی

الف) جامعه آماری: جامعه آماری این پژوهش را دانشجویان دختر دانشگاه الزهرا که در سال ۹۴-۹۵ مشغول به تحصیل بودند، تشکیل دادند.

ب) نمونه پژوهش: گروه نمونه ۴۰۰ نفر از دانشجویان دختر بود و به شیوه نمونه‌گیری در دسترس انتخاب شدند. بدین ترتیب که پژوهشگر به خوابگاه و دانشکده‌های دانشگاه مراجعه کرده و پس از جلب همکاری دانشجویان از بین آنها افرادی که داوطلب شرکت در پژوهش بودند به عنوان گروه نمونه انتخاب شدند. محدوده سنی گروه نمونه بین ۱۸ تا

¹ International Personality Disorder Examination Screening Questionnaire (IPDE-SQ)

² ICD- 10

مولفه یا خرده مقیاس پنهان کردن، سازگاری و تحمل است که به ترتیب ۸۰۷ و ۵ سوال دارند. هافمن و کاشدان [۸] نشان دادند این پرسشنامه همسانی درونی خوبی دارد. آلفای کرونباخ برای مولفه‌های پنهان کردن، سازگاری و تحمل به ترتیب ۰/۸۴، ۰/۸۲، ۰/۶۸ به دست آمد.

کارشکی [۱۸] این پرسشنامه را به زبان فارسی ترجمه کرد و روایی و پایایی آن را به دست آورد. پس از جمع آوری داده‌ها، برای احراز روایی سازه، از تحلیل عاملی استفاده شد. نتایج اجرای تحلیل عاملی نشان داد که پایایی آلفای کرونباخ خرده مقیاس‌های پنهان کردن، سازگاری و تحمل به ترتیب ۰/۷۰، ۰/۷۵ و ۰/۵۰ به دست آمد. در مجموع شاخص‌های روایی و پایایی رضایت بخش بود. در این پژوهش آلفای کرونباخ خرده مقیاس‌های سازگاری، پنهان کردن و تحمل به ترتیب ۰/۸۲، ۰/۷۷، ۰/۵۱ به دست آمد.

شیوه انجام پژوهش

در ابتدا، مسائل اخلاقی این پژوهش توسط کمیته علمی بخش روانشناسی دانشگاه مورد بررسی و تایید قرار گرفت. سپس پژوهشگر به بخش‌های مختلف دانشگاه مراجعه کرده و پس از جلب همکاری دانشجویان از بین آنها افرادی که داوطلب شرکت در پژوهش بودند به عنوان گروه نمونه انتخاب شدند. سپس، اهداف و روند پژوهش به آزمودنی‌های داوطلب توضیح داده شد و پژوهشگر اقدام به جمع‌آوری داده‌ها نمود.

شیوه تحلیل داده‌ها

تجزیه و تحلیل داده‌ها با کمک نرم‌افزار «اس. پی. اس. بیست» انجام شد و از آمار توصیفی و استنباطی استفاده شده است. جهت تحلیل داده‌های این پژوهش روش‌های آماری پیرسون و رگرسیون مورد استفاده قرار گرفته‌اند.

نتایج

به منظور بررسی رابطه سه متغیر کیفیت دوستی، سبک عاطفی و اختلال شخصیت‌های اجتنابی، وسواسی و وابسته میزان همبستگی بین متغیرهای پژوهش مورد بررسی قرار گرفت، نتایج حاصل و میانگین و انحراف استاندارد هر یک از متغیرها در جدول ۱ خلاصه شده است.

همان‌گونه که در جدول ۱ مشاهده می‌شود خودپنداره با تمامی اختلالات رابطه منفی معنی‌داری دارد که در این بین بیشترین ارتباط منفی را با اختلال شخصیت‌های اجتنابی ($I = -0/48$) و وابسته ($I = -0/31$) دارد. مولفه دسترسی پذیری نیز با اختلال اجتنابی ($I = -0/29$)، رابطه

برگردانده شد. در نهایت توسط اساتید روان‌شناسی دو متن با هم مطابقت داده شد و متن نهایی به تایید رسید. در این پژوهش آلفای کرونباخ برای مولفه‌های شخصیت وابسته، اجتنابی و وسواسی-جبری به ترتیب ۰/۶۳، ۰/۷۰ و ۰/۶۸ به دست آمد. جهت محاسبه پایایی ابزار با استفاده از روش بازآزمایی مجدد با فاصله زمانی ۲ هفته مجدداً پرسشنامه روی ۳۰ نفر از دانشجویان مورد مطالعه که به طور تصادفی انتخاب شده بودند، اجرا شد. همبستگی اختلال شخصیت، وسواسی-جبری ۰/۹۱، اجتنابی ۰/۸۹ و وابسته ۰/۸۵ بود.

۲) پرسشنامه دوستی - عدم دوستی^۱: این مقیاس توسط ریسمن و بلینگهام [۱۳] برای اندازه‌گیری دوستی (شامل سازه‌های خود پنداره، دسترسی پذیری، پاداش دهی و بیگانگی) ساخته شده است و به نوعی دوستی‌های واقعی را می‌سنجد. این مقیاس شامل ۴ خرده مقیاس است: خودپنداره، دسترسی پذیری، پاداش دهی و بیگانگی، نمره کل مقیاس از مجموع نمرات خرده مقیاس‌ها به دست می‌آید. نمره کل بالا سطح بالای دوستی را نشان می‌دهد. ریسمن و بلینگهام نشان دادند که نمره کل دوستی و تقریباً خرده مقیاس‌های آن در فاصله ۲ ماه پایدار ماندند. ضریب پایایی بازآزمایی ۰/۸۱ و برای خرده مقیاس‌های خودپنداره، دسترسی پذیری، پاداش دهی و بیگانگی به ترتیب ۰/۷۸، ۰/۷۳، ۰/۸۱، ۰/۷۶ بود. از سوی دیگر در پژوهش عارفی [۱۷] ضریب پایایی بازآزمایی با فاصله زمانی ۱ ماهه ۰/۶۹ و مقدار آلفای کرونباخ این پرسشنامه ۰/۷۴ به دست آمد. ریسمن و بلینگهام [۱۳] با توجه به میزان توافق ۰/۹۴ بین نمرات این پرسشنامه و نتایج درجه بندی مشاهده‌ای رفتار آزمودنی سطوح بالای روایی سازه این مقیاس را گزارش دادند. همچنین سطح بالای روایی سازه از طریق ارتباط بین خرده مقیاس‌های پرسشنامه ساکرال و درجه بندی رضایت دوستان فرد و خودش در اندازه‌گیری ارزش دوستان در کمک، حمایت و انگیزش نشان داده شد. در این پژوهش آلفای کرونباخ خرده مقیاس‌های خودپنداره، دسترسی پذیری، پاداش دهی، بیگانگی و نمره کل به ترتیب ۰/۶۸، ۰/۴۷، ۰/۶۳، ۰/۴۴، ۰/۸۰ به دست آمد.

۳) پرسشنامه سبک عاطفی^۲: پرسشنامه سبک‌های عاطفی هافمن و کاشدان [۸] برای اندازه‌گیری تفاوت‌های فردی در تنظیم هیجان ساخته شده است. شامل ۲۰ سوال است که پاسخ‌گویی به آنها بر اساس طیف لیکرت ۵ درجه ای از طیف کاملاً در مورد من درست است تا اصلاً در مورد من درست نیست را شامل می‌شود. پرسشنامه دارای سه

¹ Friendliness - Unfriendliness

² Affective Style Questionnaire

ناپایدار و دوستان خود را غیر قابل اعتماد می‌پندارند. این افراد در روابط بین‌فردی نزدیک خود احساس ناراضی و ناامنی دارند و به دلیل فقدان مهارت‌های اجتماعی و ترس از تمسخر یا رد شدن گرایش به دوری کردن از روابط دوستانه نزدیک دارند.

در تبیین این یافته‌ها می‌توان گفت، از آنجا که خصوصیت اختلال شخصیت ایجاد یک حلقه معیوب است که در آن روابط اجتماعی پیشاپیش معیوب شخص در نتیجه تطابق بیمار گونه او بدتر از اول می‌گردد وجود رابطه منفی بین کیفیت دوستی، که یک بعد مهم روابط بین فردی در زندگی جوانان می‌باشد، با نشانگان اختلال شخصیت منطقی به نظر می‌رسد.

در ارتباط با سه اختلال مطرح شده در این پژوهش می‌توان اظهار داشت، عدم شناخت و آگاهی از ویژگی‌ها، شرایط، نیازها و خواسته‌های درونی خود و دیگران که لازمه برقراری و حفظ روابط دوستانه است و توانایی پایین در پذیرش عقاید دیگران و عقب نشینی از نظرات خود در افراد اجتنابی؛ رفتارهای سلطه پذیر و چسبنده در افراد وابسته؛ سلطه‌گری و همدلی پایین در افراد وسواسی مانع شکل‌گیری و حفظ روابط دوستانه مطلوب می‌شود [۲۴، ۲۵].

همچنین، نتایج این پژوهش نشان داد که سبک عاطفی سازگاری با همه نشانگان اختلال‌های شخصیت همبستگی منفی معناداری دارد. سبک عاطفی تحمل با اختلال شخصیت‌های اجتنابی و وابسته همبستگی منفی معناداری دارد. سبک عاطفی پنهان کردن با اختلال‌های شخصیت وسواسی و اجتنابی همبستگی منفی معنادار دارد. به طور خاص، افراد اجتنابی با سبک تحمل رابطه منفی و با سبک پنهان کردن رابطه مثبت دارند؛ افراد وابسته با سبک سازگاری رابطه منفی و با سبک پنهان کردن رابطه مثبت دارند. افراد دارای نشانگان وسواس با سبک سازگاری رابطه منفی و با پنهان کردن رابطه مثبت دارند.

نتایج این پژوهش با یافته‌های مطالعات پیشین انجام شده بر روی نشانگان اجتنابی [۱۰، ۱۱]، وسواسی [۲۷، ۲۸] و وابسته [۱۱، ۲۹] همسو بود. در این پژوهش‌ها نشان داده شد بازداری عواطف رابطه قوی با نشانگان خوشه‌ای و سی دارد. این افراد در دستیابی به سبک‌های موثر تنظیم هیجان مشکل دارند. مشکلات تنظیم هیجان در این افراد شامل فقدان شفافیت هیجانی، عدم پذیرش هیجان‌ها و دسترسی محدود به استراتژی‌های موثر تنظیم هیجان می‌باشد.

در تبیین این یافته‌ها می‌توان گفت، افراد مختلف در

مطابق با جدول ۴ پنج متغیر خودپنداره، بیگانگی، پاداش دهی، پنهان کردن و سازگاری در مدل نهایی رگرسیون وارد شده‌اند و با هم ۱۶ درصد از تغییرات اختلال شخصیت وابسته را تبیین می‌کنند $P < 0/001$. $R^2 = 0/16$ ، $F_{5,379} = 14/83$ ، متغیر خودپنداره به عنوان اولین متغیر نقش منفی و معناداری در پیش بینی اختلال شخصیت وابسته دارد $P < 0/001$ ، $t = -4/03$ ، $\beta = -0/25$ ، نقش متغیر بیگانگی $P < 0/001$ ، $t = -2/21$ ، $\beta = -0/13$ ، و پاداش دهی $P < 0/001$ ، $t = 3/05$ ، $\beta = 0/16$ ، نیز معنی دار است. پنهان کردن، نقش مثبت $P < 0/001$ ، $t = 2/76$ ، $\beta = 0/14$ ، و سازگاری، نقش منفی معنی داری دارد $P < 0/001$ ، $t = -2/76$ ، $\beta = -0/16$.

جدول ۴. نتایج تحلیل رگرسیون اختلال وابسته بر اساس کیفیت دوستی و سبک‌های عاطفی

گام	متغیر	B	SE	β	R	R^2	ΔR^2
۱	خودپنداره	-0/13	0/02	-0/32	0/32	0/10	
۲	خودپنداره	-0/09	0/02	-0/22	0/35	0/12	0/02
	بیگانگی	-0/08	0/02	-0/16			
۳	خودپنداره	-0/11	0/02	-0/28	0/37	0/14	0/02
	بیگانگی	-0/09	0/02	-0/19			
	پاداش دهی	0/07	0/02	0/14			
۴	خودپنداره	-0/13	0/02	-0/32	0/38	0/15	0/01
	بیگانگی	-0/07	0/02	-0/15			
	پاداش دهی	0/07	0/02	0/15			
	پنهان کردن	0/03	0/01	0/10			
	خودپنداره	-0/10	0/02	-0/25	0/40	0/16	0/01
	بیگانگی	-0/06	0/02	-0/13			
	پاداش دهی	0/08	0/02	0/16			
	پنهان کردن	0/04	0/01	0/14			
	سازگاری	-0/05	0/01	-0/16			

بحث و نتیجه‌گیری

در این پژوهش به بررسی رابطه بین کیفیت دوستی و سبک عاطفی با نشانگان اختلال شخصیت اجتنابی، وسواسی و وابسته پرداخته شد. نتایج پژوهش نشان داد که کیفیت دوستی با تمامی نشانگان اختلال شخصیت همبستگی منفی معناداری دارد. به طور خاص، در اختلال شخصیت وسواسی مولفه بیگانگی، در اختلال شخصیت اجتنابی مولفه‌های بیگانگی و خودپنداره و در اختلال شخصیت وابسته مولفه‌های بیگانگی، خودپنداره و پاداش دهی نقش موثری دارند.

این یافته‌ها با مطالعات مربوط به روابط بین‌فردی در افراد وابسته [۵، ۱۹]، وسواسی [۴، ۲۰] و اجتنابی [۲۱، ۲۲، ۲۳] همسو بود. در این پژوهش‌ها نشان داده شد، افراد دارای نشانگان اختلال شخصیت روابط دوستی خود را

هر کدام به نحوی قادر به استفاده از این سبک نیستند، افراد وابسته برای دستیابی به محبت خود را به دردسر می اندازند و افراد وسواسی نیز از شیوه مناسب ابراز عواطف استفاده نمی کنند.

نتایج این پژوهش را می توان در شناسایی، پیشگیری و درمان افراد دارای نشانگان اختلال شخصیت وابسته، اجتنابی و وسواسی به کار برد. از آنجا که این افراد نقص های منحصر به فردی در روابط بین فردی خود دارند شناخت ویژگی های هر اختلال و ابعاد مختل در روابط آنها برای کمک به بهبود و طرح برنامه های درمانی لازم است؛ همچنین افرادی که از اختلال شخصیت رنج می برند متناسب با ویژگی شخصیتی خود سبک خاصی برای تنظیم عواطف پیش می گیرند و بررسی این سبک ها از آن جهت اهمیت دارد که بتوان سبک های ناکارآمد را شناسایی کرد و به سمت سبک های کارآمد رهنمون ساخت.

پژوهش حاضر دارای محدودیت های نظری و روش شناختی است، از جمله محدود بودن نمونه پژوهش تنها به دختران که به موجب آن باید در تعمیم دادن یافته ها احتیاط کرد. علاوه بر این، بالا بودن مثبت کاذب پرسشنامه غربالگری ارزیابی بین المللی اختلال شخصیت بود که منجر به تشخیص طیف گسترده تری از افراد دارای نشانگان اختلال شخصیت می شود. از آنجا که بیشتر تحقیقات قبلی تنها بر روی افراد مبتلا به اختلال شخصیت مرزی انجام گرفته بود لذا نیازمند تکرار در نمونه های مختلف و تأییدهای تجربی بیشتر است.

منابع

- 1- نجمن روانپزشکی آمریکا (۱۳۹۴). راهنمای تشخیصی و آماری اختلال های روانی، ویرایش پنجم، ترجمه: فرزین رضاعی، علی فخرایی، آتوسا فرمند، علی نیلوفری، ژانت هاشمی آذر و فرهاد شاملو فرهاد. انتشارات ارجمند.
- 2- Lenzenweger, M. F., Lane, M. C., Loranger, A. W., & Kessler, R. C. (2007). DSM-IV personality disorders in the National Comorbidity Survey Replication. *Biological psychiatry*, Vol62: pp. 553-564.
- 3- Grant, B. F., Hasin, D. S., Stinson, F. S., Dawson, D. A., Chou, S. P., Ruan, W. J., & Pickering, R. P. (2004). Prevalence correlates, and disability of personality disorders in the United States: Results from the National Epidemiologic Survey on Alcohol and Related Conditions. *Journal of Clinical Psychiatry*, Vol65: pp. 948-958.
- 4- King, A. R., & Terrance, C. (2006). Relationships between personality disorder attributes and friendship qualities among college students.

تنظیم و حساسیت به عواطف متفاوت اند به عبارتی سبک های عاطفی متفاوتی دارند که در این بین برخی از سبک های عاطفی تجربه و ابراز هیجان را تنظیم می کنند برخی سبک ها ناموثراند که منجر به آسیب روانی می شوند. در این بین، افراد اجتنابی به منظور جلوگیری از تحقیر یا طرد شدن احساسات و واکنش های هیجانی خود را نسبت به دیگران سرکوب می کنند. همچنین، به دلیل این که آستانه تحمل پایینی در برابر انتقاد یا طرد دارند در صورت مواجهه با آن به شدت آشفته و آزرده خاطر می شوند [۳۰]. در افراد وابسته به دلیل ترس از دست دادن حمایت یا تایید دیگران، در ابراز مخالفت و بیان احساسات و نظرات خود مشکل دارند و نمی توانند متناسب با الزامات بافت و محیط هیجان خود را سازگارانه تعدیل و تنظیم کنند [۳۱]. علاوه بر این، در افراد دارای نشانگان وسواس رابطه منفی با سازگاری از این نظر قابل تبیین است که سازگاری نیازمند انعطاف برای تعدیل و تنظیم تجربه و ابراز هیجان است در حالی که افراد وسواسی اغلب انعطاف پذیر نیستند و در مواجهه با موقعیت جدید آشفته و پریشان می شوند. از طرف دیگر، این افراد هیجانات خود را غیر قابل پذیرش می دانند از ابراز آنها جلوگیری می کنند [۳۲].

در یک جمع بندی کلی، هر سه اختلال به طور مشترک با بعد بیگانگی متغیر کیفیت دوستی رابطه منفی داشتند. این بعد شامل عقایدی در ارتباط با پذیرفته شدن یا طرد شدن توسط دوستان و توانایی تاثیر گذاری بر آنها می باشد. و از ویژگی های مشترک هر سه اختلال نیز دغدغه طرد و پذیرش توسط دیگران و میزان تاثیر گذاری بر آنها می باشد. علاوه بر این، رابطه معنادار بعد خودپنداره با اجتنابی و وابسته می تواند به دلیل این باشد که آنها خود را از نظر اجتماعی ناشی می بینند و فکر می کنند بدون کمک دیگران نمی توانند عملکرد خوبی داشته باشند.

همچنین در ارتباط با متغیر سبک عاطفی هر سه اختلال با سبک پنهان کردن رابطه مثبت داشتند. این سبک شامل بازداری و مخفی کردن هیجانات می باشد و از ویژگی های مشترک هر سه اختلال نیز پنهان کردن عواطف به دلایل مختلف می باشد، اجتنابی ها از ترس استهزا و تمسخر و تحقیر عواطف و احساسات خود را پنهان می کنند. وابسته ها از ترس از دست دادن حمایت و محبت دیگران و وسواسی ها به طور کل با احساسات خود راحت نیستند و آن را به طور مستقیم و به شیوه مناسب ابراز نمی کنند. سبک سازگاری نیز که شامل توانایی لازم برای تطابق با الزامات محیط می باشد با هر دو اختلال وابسته و وسواسی رابطه منفی داشت چرا که در این اختلالات افراد

- 14- Lozano, Ó. M., Rojas, A. J., & Fernández Calderón, F. (2017). Psychiatric comorbidity and severity of dependence on substance users: how it impacts on their health-related quality of life?. *Journal of Mental Health, Vol26*: pp. 119-126.
- 15- Mann, A. H., Raven, P., Pilgrim, J., Khanna, S., Velayudham, A., Suresh, K. P., & Sartorius, N. (1999). An assessment of the Standardized Assessment of Personality as a screening instrument for the International Personality Disorder Examination: a comparison of informant and patient assessment for personality disorder. *Psychological Medicine, Vol29*: pp. 985-989.
- 16- Egan, V., Austin, E., Elliot, D., Patel, D., & Charlesworth, P. (2003). Personality traits, personality disorders and sensational interests in mentally disordered offenders. *Legal and Criminological Psychology, Vol8*: pp. 51-62.
- ۱۷- عارفی، مختار؛ نوایی نژاد، شکو؛ ثنایی ذاکر، باقر (۱۳۸۵). بررسی رابطه بین سبک های دلبستگی با کیفیت دوستی در دانش آموزان دبیرستانی شهر کرمانشاه. *مجله پژوهش های مشاوره، دوره ۵، شماره ۱۸، صص ۹-۳۲.*
- ۱۸- کارشکی، حسین (۱۳۹۳). ارزیابی ساختار عاملی مقیاس سبکهای عاطفی و رابطه آن با پرخاشگری. *تحقیقات علوم رفتاری، دوره ۳، شماره ۱۱، صص ۱۸۵-۱۹۵.*
- 19- Pincus, A. L., & Wilson, K. R. (2001). Interpersonal variability in dependent personality. *Journal of Personality, Vol69*: pp. 223-251.
- 20- King, A. R., & Terrance, C. (2008). Best friendship qualities and mental health symptomatology among young adults. *Journal of Adult Development, Vol15*: pp. 25-34.
- 21- Vasile, D., Vasiliu, O., Mangalagiu, A. G., Blandu, M., & Magazin, O. (2013). 1126-The efficacy of social skills training over self-image distortions in avoidant personality disorder. *European Psychiatry, Vol28*: p. 1.
- 22- Beene, J. E., Stepp, S. D., Hallquist, M. N., Scott, L. N., Wright, A. G., Ellison, W. D., ... & Pilkonis, P. A. (2015). Attachment and social cognition in borderline personality disorder: Specificity in relation to antisocial and avoidant personality disorders. *Personality Disorders: Theory, Research, and Treatment, Vol6*: p. 207.
- 23- Drago, A., Marogna, C., & Søggaard, H. J. (2016). A Review of Characteristics and Treatments of the Avoidant Personality Disorder. Could the DBT be an Option?. *International Journal of Psychology and Psychoanal, Vol2*: pp. 013.
- 24- Semerari, A., Colle, L., Pellicchia, G., Buccione, I., Carcione, A., Dimaggio, G., & Pedone, R. *Journal of Social and Personal Relationships, Vol23*: pp. 5-20.
- 5- Hengartner, M. P., Müller, M., Rodgers, S., Rössler, W., & Ajdacic-Gross, V. (2014). Interpersonal functioning deficits in association with DSM-IV personality disorder dimensions. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology, Vol49*: pp. 317-325.
- ۶- سلطانی زاده، محمد؛ ملک پور، مختار؛ نشاط دوست، حمیدطاهر (۱۳۹۱). رابطه بین عاطفه مثبت و منفی با رضایت از زندگی دانشجویان دانشگاه اصفهان. *روانشناسی بالینی و شخصیت (دانشور رفتار)، دوره ۹، شماره ۷، صص ۵۳-۶۴.*
- ۷- سپهریان آذر، فیروزه؛ اسدی مجره، سامره (۱۳۹۴). آزمون مدل ارتباطی محیط هیجانی خانواده با استرس ادراک شده: نقش میانجی دشواری های تنظیم هیجان. *روانشناسی بالینی و شخصیت (دانشور رفتار)، دوره ۲، شماره ۱۲، صص ۸۹-۱۰۰.*
- 8- Hofmann, S. G., & Kashdan, T. B. (2010). The affective style questionnaire: development and psychometric properties. *Journal of Psychopathology and Behavioral Assessment, Vol32*: pp. 255-263.
- 9- Lopes, P. N., Salovey, P., Côté, S., Beers, M., & Petty, R. E. (2005). Emotion regulation abilities and the quality of social interaction. *Emotion, Vol5*: p. 113.
- 10- Gratz, K. L., Tull, M. T., Matusiewicz, A. M., Breetz, A. A., & Lejuez, C. W. (2013). Multimodal examination of emotion regulation difficulties as a function of co-occurring avoidant personality disorder among women with borderline personality disorder. *Personality Disorders: Theory, Research, and Treatment, 4(4)*: p. 304.
- 11- Kimbrel, N. A., Mitchell, J. T., Hundt, N. E., Robertson, C. D., & Nelson-Gray, R. O. (2012). BIS and BAS interact with perceived parental affectionless control to predict personality disorder symptomatology. *Journal of Personality Disorders, Vol26*: p. 203.
- 12- Loranger, A. W., Janca, A., & Sartorius, N. (1997). Assessment and diagnosis of personality disorders: The ICD-10 international personality disorder examination (IPDE). Cambridge University Press.
- 13- Reisman, J. M., & Billingham, S. (1989). SACRAL: Additional correlates of a self-report measure of friendliness-unfriendliness. *Journal of Personality Assessment, Vol53*: pp. 113-121.

- (2014). Metacognitive dysfunctions in personality disorders: correlations with disorder severity and personality styles. *Journal of Personality Disorders*, Vol28: pp. 751-766.
- 25- Moroni, F., Procacci, M., Pellicchia, G., Semerari, A., Nicolò, G., Carcione, A., & Colle, L. (2016). Mindreading Dysfunction in Avoidant Personality Disorder Compared With Other Personality Disorders. *The Journal of nervous and mental disease*, Vol204: pp. 752-757.
- 26- Cain, N. M., Ansell, E. B., Simpson, H. B., & Pinto, A. (2015). Interpersonal functioning in obsessive-compulsive personality disorder. *Journal of personality assessment*, Vol97: pp. 90-99.
- 27- Drabant, E. M., McRae, K., Manuck, S. B., Hariri, A. R., & Gross, J. J. (2009). Individual differences in typical reappraisal use predict amygdala and prefrontal responses. *Biological Psychiatry*, Vol65: pp. 367-373.
- 28- Steenkamp, M. M., Suvak, M. K., Dickstein, B. D., Shea, M. T., & Litz, B. T. (2015). Emotional functioning in obsessive-compulsive personality disorder: comparison to borderline personality disorder and healthy controls. *Journal of Personality Disorders*, Vol29: pp. 794-808.
- ۲۹- مولایی، مهری؛ جانی، ستاره؛ حامدی، رحیمه؛ جنگی قوجه بیگلو، شهلا (۱۳۹۳). پیش بینی اختلال های شخصیت اجتنابی، وابسته و وسواسی-جبری بر اساس سیستم فعال ساز مغزی و سیستم بازداری مغزی. *مجله پزشکی دانشگاه علوم پزشکی ارومیه*. دوره ۲۵، شماره ۱۰. صص ۹۳۱-۹۳۹.
- 30- Sanislow, C. A., Bartolini, E. E., & Zoloth, E. C. (2012). Avoidant personality disorder. In: Ramachandran VS, editor. *Encyclopedia of human behavior*. 2nd ed. San Diego: Academic; pp. 257-66.
- 31- Bornstein, R. F. (2010). Dependent personality disorder. In T. A. Widiger (Ed.), *The Oxford handbook of personality disorders*. New York, NY: Oxford University Press/ pp. 505-526.
- 32- Diedrich, A., & Voderholzer, U. (2015). Obsessive-compulsive personality disorder: A current review. *Current psychiatry reports*, Vol17: p. 2.

